

CSIBRÁNYI ZOLTÁN

Élni tudni kell, idősként is...

Catharina Ingelman-Sundberg: *Rablás uzsonnára*, Animus Kiadó, 2017.

Szerencsére ma is szép számmal írónak elolvasásra érdemes, sőt hangsúlyozottan ajánlható könyvek. Az eredetileg svédül, *Kaffe med rín* címmel, 2012-ben kiadott krimikomédiát ezek közé sorolom. Azért tetszik, mert mindenben megfelel a szépirodalmi kategóriába tartozó könyveket illetően általam támasztott követelményeknek: elgondolkodtató mondanivalóval bír, igényesen megírt és szórakoztató.

A külső mellékes (kellene, hogy legyen!), mert bár az eladott példányszámra hatással lehet a borítókínézet, a lényeg a szövegben rejlik. Annak dacára is így gondolom, hogy én is hagytam már magam megtéveszteni mutatós külsővel – bizonyosságát nyerve, hogy az elcsábíthatóság nagyszerűen kihasználható emberi tulajdonság, amire sokszor sokan apellálnak. A kék alapon fehérrel írt, keménytáblás kötet védőborítójával megítélésem szerint túlon túl a figyelemfelkeltést tartották szem előtt, pláne ha összehasonlítjuk a svéd eredeti borítóval, amely a kevesebb szín használatával találóbb. Kár, mert az írás bőven elég, hogy eladja magát.

Apropó írás, dicsérendő a magyar nyelvű fordítás, amelynek bő 330 oldala Bándi Eszter munkája. Az első fülszöveg részlet a műből (részben ez győzött meg), a hátsón pár szó az írónőről, akinek eddig úgy kétfélmillió példányban keltek el művei, közte történelmi témájúak és gyerekkönyvek is. A korábban tengeri régészként tudományos munkát végző szerző honlapján bővebb életrajza, írói munkássága eddigi 19 művének felsorolása is megtalálható. Ugyanitt megtudható, hogy a szóban forgó kiadvány ötlete 2007-ben született azt követően, hogy az írónő meglátogatta nagynénjét egy idősök otthonában. A védőborító hátulján a vázlatos, meggyőző tartalom olvasható.

A szerző a *Rablás uzsonnára* című, mostanáig tucatnál több országban megjelent művében – amellet, hogy könnyed stílusban megírt történetével kiválóan elszórakoztatja az olvasót –, a 21. század egyfajta lenyomataként, lényeges összefüggésekre világít rá. Az egyik legtalálóbb korjellemző mondat a 257. oldalon olvasható, amely választ ad arra, milyenek a mai vezetők.

Tetszik, hogy a szereplők egyfelől vidáman közelítenek az öregedésük velejárójaként kialakuló hiányosságaikhoz és az állagromláshoz; az egyik hölgy arról beszél, kebleit régen feszes és puha jelzőkkel illették, most meg azt sem tudja, merre keresse őket; a járókertes szaporázás is messze elmarad a fiatalkori fittségtől. Még inkább tetszik az, hogy nem beletörődő jellemek, hanem olyanok, akik – ha



időnként ugyan morgolódva, egymás agyára menve is – minden tőlük telőt meglépnek önmagukért. Így lehet, hogy miután az idillibb öregkori életminőség utáni vágyódás közepette kitervelnek valami nagyot (ami majd további bűnös tettek meglépéséhez vezet), ám közben rájönnek, hogy kivitelezéséhez jobb erőnlét kell, nem esnek mélabúba, de erről később.

E regény valójában utalás: az időskor nem egyenlő a tétlenséggel; az idősök gyakran jóval többre képesek, mint sok mai fiatal képzele róluk. A mű az idősökhöz is szól: azzal járnak jól, ha nem belenyugvással viseltetnek lassuló életritmusuk, elkerülhetetlen megöregedésük iránt, utóvégre amellet, hogy azt muszáj elfogadni, nem kell lemondani az életvidámságról, minden életkorban lehet tenni-venni, csak rá kell lelteni a vonzó tárgykörre (persze nem banki pénzt kell rabolni!).

Napjaink sodrában az idősökkel gyakran nem törődnek-foglalkoznak illő és kellő tisztelettel, aminek különféle formája lehet. Ebben az idősök otthonába helyezett történetben a meggazdagodás vágya által hajtott személyzet csupán a pénzükért cserébe eltürendő kliensnek vélik őket, akiknek az ellátási szintje csökkentésével egyre többet akarnak spórolni. A klienseknek tekintett idősök helyzete a világ szívtelen rétegére mutat rá, amelyben nem mindenki tekinti őket ugyanolyan embereknek, mint az erejük teljében levőket, akik ez esetben az idősotthonot vezetik. Ezért és egyebekért a jelenkori társadalom megkapja a maga kritikáját a történetkifejtés több pontjába szöve. A szereplők szavai utalnak rá, az állami döntéshozók is ott lapulnak a döntések mögött, politikusokon múlik, hogy milyen szintű ellátást kötelező biztosítani az idősotthonokban. Manapság igen ritkán mutatkozik meg az emberség, ha valami nincs papíron kötelezővé téve, azt, ha helyzetből adódóan meg is tehetné valaki, nem lépi meg pusztán embertársai iránti jóságból, nehogy pazarolni kelljen az ő kis pénzét.

A nyugdíjas főszereplők, Märtha Anderson, Stina Lkerblom, Anna-Greta, Oscar „Zseni” Krupp, Bertil „Gereblye” Engström is azért kezdenek a történet elején bosszankodni, mert rájönnek, rajtuk spórol a gonosz új vezetőség. Ők minőségi ételekkel tömők a hasukat. A lakóknak ellenben vacak ételek és automatás kávé jut, és azt is megszabják nekik, mikor mehetnek ki az épületből. Edzőteremben is csak az otthon alkalmazottai izzadhatnak. Akik életüket végigdolgozták, majd megöregedve idősotthonba költöznek, nem érdemlik meg a drágán megfizetett szolgáltatásért a kiemelt ellátást? Igenis megérdemlik. Sokan nem gondolnak bele, szüleik és nagyszüleik őket minden kint és nehézséget elviselve felnevelték, és sosem mondták azt, hogy drága gyerekek, kicsi unokám, ideje visszafizetned a rád költött összeget. Ezzel szemben napjainkban mi dívik? Amidőn egy szülő vagy nagyszülő megöregedve gondoskodásra szorul, sokan rögvést bedugják valahová azzal a magukat felmentettnek vélt gondolatfonallal, hogy nincs rá idejük és ott jó lesz neki, mert ott törődnek vele. Gyerekekben, unokában miért nem merül fel előbb az, hogy ő törődjön vele? Elfelejtik, hogy tartoznak szüleiknek. Nem törvényi előírás miatt, hanem szeretetből fakadóan, szívből, kétkézi, simogató, megértő, vigasztaló, segítő, ápoló gondoskodással – csak ehhez akarat kell és ez nincs mindenkinek. Egyesek indokoltan szakszerű ápolásra szorulnak, de korántsem minden idősnel ez a helyzet.

Miután a svéd nyugdíjas társaság megnéz egy börtönviszonyokról szóló dokumentumfilmet, úgy ítélik meg, odabent jobb, mint idekint az otthonban. Elhatározzák, lelépnek és elkövetnek valami bűncselekményt. Nem gyilkosságot, csak egy komoly rablást, majd el kell érni, hogy a rendőrség elkapja őket (később ráeszmélnek, ez sem könnyű, ha az őket körözők messze állnak szakmájuk csúcsától) és úgy mehetnek a börtönbe, ahol a kintinél jobb élet vár rájuk. Megindul a tervezés. Elernyedőben levő izmaiknak újra erőt

adnak a titokban feltört edzőteremben, nem szorulnak többé görbebotra, járókeretre, de megtévesztésből továbbra is használják ezeket, mivel úgy vélik, a rablás elkövetése során senki nem fog gyanakodni a totyogó öregekre. A tettek mezejére lépnek, ám nem minden alakul a tervnek megfelelően.

Az első lopás befuccsol annak dacára, hogy beléndeket is bevetnek a hotelvendégek eltompításához – emiatt ezt az akciót utóbb gyakorlásnak tekintik. Új, múzeummeglopási tervük szintén alaposnak tűnik elsőre, de mindig adódik tervezési hiba. Egyre-másra merülnek fel a börtönbekerüléshez szükséges elgondolások, mígnem valósággá válik számukra a börtönélet. Bent azonban gyorsan megértik, hogy a börtönidillt „túlreklámozták”. Nem beszélve arról, egy adott rablás résztvevői nem kerülhetnek egy helyre, és különben is nők és férfiak külön vannak. Nagy baj ez. Kivált, ha szerelmesek is vannak a bandában.

Szabادلábra kerülésük után – hogy, hogy nem – megint rosszban kezdenek sántikálni; ennek miéjtje itt maradjon titok tekintettel azokra, akik kíváncsiak a könyvre. Az öregeket ismét üldöző, megtéveszthetőségben és bizonytalankodásban kitűnő rendőrség mellett a jugó maffia is képbe kerül. A könyv vége sejtetően pozitív. Aki kíváncsi rá, olvassa el.

Azoknak fog örömet okozni, akik sokat akarnak nevetni egy könnyed, remek kis könyvön. Továbbá azoknak is tetszeni fog, akik világunk azon oldaláról kívánnak megtudni ezt-azt, amelyben gyakran nem éppen irigylésre méltó az idősök helyzete, azoké, akiknek a fiatalabbakhoz hasonlóan vannak szükségleteik, igényeik, ötleteik és hozzá akaraterejük, kitartásuk, életerejük. Gyakran egy korosabb ember arányaiban többet tud, és többet ki(bír), mint sok tejfölösszájú. Kiemelten fontos: nem pusztán arról van szó, hogy ők ugyancsak vágnak szeretetre, néhány kedves szóra, egy melengető kéz érintésére, hanem nekik sokkal inkább kell mindez. Hibás úton jár, aki minderre nem gondol.

Biztosan van, aki a könyv végigolvasása után azt mondja, képtelenség az egész. Valóban. De úgy vélem, szépirodalmi könyvet nem feltétlenül azért kell olvasni, mert az minden szavában a valóságról fog szólni. Nem. Inkább a közlendő, a rámutatás valamire a lényeg.



Metafizikus tér,
50x50 cm, vászon,
vegyes technika, 2016